

Вінтонів М. О.,

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української мови*

*Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
<https://orcid.org/0000-0002-3258-8633>*

Вінтонів Т. М.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови*

*Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
<https://orcid.org/0000-0002-2210-3970>*

Булава Н. Ю.,

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови*

*Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
<https://orcid.org/0000-0001-7671-1069>*

НЕТИКЕТ У КОМУНІКАТИВНІЙ КУЛЬТУРІ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА

Анотація. У статті охарактеризовано феномен нетикету як складника комунікативної культури сучасних студентів та розкрито особливості його сприйняття молоддю в умовах віртуальної взаємодії. Подано результати анкетування, що уможливило з'ясування рівня поінформованості студентів про поняття «нетикет», їхнє ставлення до важливості дотримання вимог та мовних етикетних правил у повсякденному онлайн-спілкуванні. Ураховано різні наукові підходи до інтерпретації терміна «нетикет». Дослідження здійснено на основі соціолінгвістичного опитування студентської аудиторії та комунікативно-прагматичного аналізу зібраних матеріалів.

З'ясовано, що більшість студентів усвідомлює значення правил нетикету, проте сприймає їх не як усталений набір норм, а як гнучку комунікативну стратегію, спрямовану на дотримання взаємоповаги, толерантності та конструктивності у віртуальному просторі. Зафіксовано нові тенденції в мовленні студентів: поширення сленгової та запозиченої лексики, використання суржику й росіянізмів, активне вживання сарказму та нецензурної лексики, що нерідко межує з проявами словесного цькування. Негативним чинником є ігнорування орфографічних і пунктуаційних норм, а також зростання залежності від реакцій уподобайками як основної форми оцінювання висловлювань.

Отже, попри усвідомлення важливості комунікативної культури, сучасна студентська молодь часто відходить від традиційного розуміння мовленнєвого етикету, надаючи перевагу неформальним, емоційно забарвленим засобам спілкування. Водночас результати опитування засвідчили прагнення частини студентів до змін і вдосконалення правил нетикету: вони вбачають потребу в адаптації до нових цифрових платформ, у підвищенні особистої відповідальності користувачів, у проведенні курсів і тренінгів із цифрової комунікативної культури в закладах вищої освіти. Окреслено можливі шляхи формування високого рівня мовної культури в інтер-

нет-середовищі, зокрема через освітні практики, популяризацію української мови та акцент на повазі й доброзичливості в комунікації.

Нетикет у сучасному студентському середовищі постає як динамічне явище, що відображає і позитивні, і суперечливі тенденції в мовленні молоді, а його вдосконалення має перспективи насамперед у межах освітнього процесу.

Ключові слова: нетикет, комунікативна культура, студентство, онлайн-спілкування, молодіжний сленг, цифрова комунікація, мовна культура.

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному суспільстві цифрові комунікації є невід'ємною частиною навчального та позанавчального життя студентської молоді. Віртуальне середовище, соціальні мережі, месенджери та освітні платформи створюють нові можливості для обміну інформацією, співпраці та самовираження. Проте разом із цим постає проблема дотримання норм етичної поведінки в онлайн-новому просторі, відомої як нетикет. Недотримання цих норм спричиняє непорозуміння, конфлікти, зниження рівня академічної доброчесності, а також негативно впливає на репутацію студентів і навчального закладу загалом. Попри важливість теми, в українському науковому дискурсі бракує системних досліджень, присвячених аналізу специфіки дотримання чи порушення нетикету саме в студентському середовищі та його впливу на комунікативну культуру молоді. Це зумовлює необхідність комплексного вивчення мережевого етикету як складника культури спілкування студентів, виявлення типових порушень та формування рекомендацій щодо підвищення цифрової етикетної грамотності.

Потреба впорядкування комунікації в інтернет-просторі зумовила появу низки нових термінів, з-поміж яких і поняття «нетикет» (від англ. network etiquette – «мережевий етикет») – комплекс професійних і соціальних правил поведінки під час

спілкування в онлайн-середовищі, сформованих унаслідок необхідності регулювання віртуальної взаємодії між користувачами мережі «Інтернет» [1, с. 125]. Уперше цей термін увійшов до вжитку в 1980-х роках XX століття, а систематизовані правила нетикету представлені В. Ші в 1994 році в книзі «Нетикет» [2]. З часом ці етичні норми зазнали подальшого розвитку та застосовування у різних сферах віртуального спілкування. У педагогічній діяльності поняття «нетикет» активно почали вживати лиш останніми роками, що зумовлено масовим переходом закладів вищої освіти на дистанційну форму навчання [3].

У цьому контексті важливим є дослідження уявлень студентської молоді про сучасний етикет, обсяг та частотність використання етикетних фраз в онлайн-просторі, а також фактів трансформації чи відмови від класичних зразків мовленнєвої культури. Такий аналіз дозволить простежити динаміку розвитку українського нетикету, виявити ціннісні орієнтири та комунікативні стратегії молодого покоління, а також окреслити можливі проблеми самовираження, що потребують уваги з боку освітніх інституцій та суспільства загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку І. М. Цар, дослідження мови молоді дає змогу глибше зрозуміти реальність цієї соціальної групи та особливості її взаємодії з іншими верствами суспільства [4]. Спонтанне, тобто непередбачене, усне мовлення студентської молоді не обмежується рамками усталених норм, що робить його своєрідним відображенням не лише психологічних, а й суспільних та культурних процесів. Упродовж останніх десятиліть українські дослідники зосереджують увагу переважно на відхиленнях від літературної норми та на рисах, що відрізняють молодіжне мовлення від літературної мови, зокрема на використанні сленгу та ненормативної лексики. Водночас спонтанне мовлення студентської молоді як органічна складова українського усного мовлення загалом ще не стало предметом цілісного й системного наукового аналізу. Сьогодні актуально зосередити увагу на тенденціях розвитку українського мовленнєвого етикету, водночас для глибшого пізнання ціннісних настанов і психологічних передумов комунікації сучасної молоді та окреслення можливих труднощів у сфері її самовираження, що потребують певного педагогічного й суспільного впливу [4].

Мовлення сучасної української молоді досить ґрунтовно вивчене в працях вітчизняних мовознавців, які відзначають його своєрідність і багатогранність. Доведено, що йому притаманний специфічний лексикон, у якому значне місце посідає сленг [5]. На розмовно-побутовому рівні, у спілкуванні в соціальних мережах, чатах та приватному листуванні мова студентства часто перенасичена розмовними та жаргонними елементами, проте цей пласт лексики залишається недостатньо дослідженим [6; 7, с. 10].

Різні аспекти молодіжного мовлення аналізували С. Булик-Верхола, Ю. Василенко, А. Д'яков, Р. Зорівчак, Т. Кияк, З. Куделько, З. Кунь, О. Пономарів, О. Сербенська, Л. Ставицька, Л. Харчук, К. Котелевець, Л. Масенко, Л. Мацько, с. Пиркало, О. Тараненко. Синонімію у структурі молодіжного сленгу на матеріалі художнього дискурсу досліджувала М. Столяр; семантико-структурні, словотвірні та функціональні характеристики українськомовного комп'ютерного

сленгу вивчала І. Щур; регіональні особливості молодіжного сленгу міста Херсона – С. Мартос; живе мовлення студентів міста Тернополя – Л. Назаревич та Г. Мацюк.

У сфері онлайн-комунікації білінгвізм зумовлює появу низки явищ таких, як кодові зміни, тобто чергування української та російської мов у межах одного повідомлення або діалогу; мовне змішування – використання гібридних конструкцій, що поєднують елементи обох мов; лексичну інтерференцію – запозичення та калькування окремих слів і виразів із російської мови навіть у тих випадках, коли наявні усталені українські відповідники [8].

Такі явища ускладнюють вироблення єдиних норм молодіжного нетикету, оскільки формують варіативні комунікативні моделі та знижують мовну однорідність онлайн-спільнот.

Потребує уваги й аналіз динаміки зміни етикетних моделей під впливом глобальних комунікативних трендів, зокрема мемів, швидко поширювальних висловів та емоційно-комунікативних, а також дослідження рівня обізнаності молоді з нормативними засадами українського мовленнєвого етикету та готовності дотримуватися їх у мережевому спілкуванні. Окремого розгляду заслуговує взаємозв'язок між національною ідентичністю та комунікативними практиками в онлайн-просторі, включно з роллю етикету у формуванні патріотично орієнтованої мовної поведінки. Необхідним є також вивчення впливу анонімності та віртуальної дистанції на рівень увічливості, толерантності й загальної мовної культури серед української молоді.

Дослідження цих аспектів дозволить комплексно описати стан мережевого мовленнєвого етикету в молодіжному середовищі та визначити шляхи його гармонізації відповідно до українських культурно-мовних традицій.

Метою статті є комплексне дослідження особливостей мережевого мовленнєвого етикету української студентської молоді в умовах поширеного білінгвізму та глобалізаційних комунікативних впливів, виявлення чинників, що зумовлюють трансформацію традиційних етикетних норм у цифровому середовищі, а також окреслення шляхів формування патріотично орієнтованої та культурно вмотивованої мовної поведінки молодого покоління у віртуальному просторі.

Матеріалом дослідження послуговували результати опитування, присвяченого обізнаності студентської молоді з поняттям «нетикету» та його правилами та вимогами. Емпіричну базу дослідження становить анкетування 100 студентів-першокурсників різних факультетів Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, проведене в червні 2025 р. Опитування дозволило з'ясувати й систематизувати уявлення молоді про мовленнєвий мережевий етикет. Вибір респондентів зумовлений тим, що ця вікова група вже володіє базовими знаннями, усвідомлює власні права та обов'язки, має сформовані ціннісні орієнтири, які, однак, ще підлягають корекції в освітньому середовищі університету.

Виклад основного матеріалу. Опитування студентської молоді Київського столичного університету імені Бориса Грінченка дозволяє констатувати, що більшість опитаних усвідомлює поняття «нетикет» у соціальних мережах. Респондентам було поставлено запитання: «Чи розумієте ви поняття «нетикет» і для чого він потрібен?» Рисунок 1 демонструє частотний аналіз результатів опитування на це запитання.

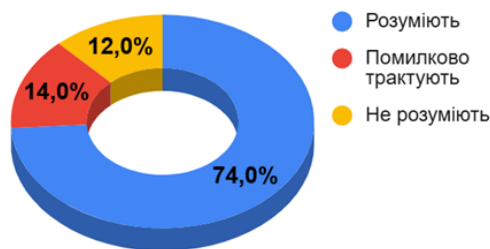

Рис. 1. Розподіл учасників опитування щодо обізнаності з поняттям «нетикет»

Аналіз відповідей засвідчує, що більшість респондентів інтерпретує поняття нетикет як сукупність правил етикетної поведінки в мережі «Інтернет», тобто норм і приписів, які регламентують комунікативну взаємодію в цифровому середовищі. Молодь досить прагматично визначає необхідність нетикету як правила, що допомагають у житті, пор.: «нетикет потрібен для комфортного створення середовища спілкування»; «він потрібен для ввічливого спілкування»; «нетикет потрібен, аби уникнути токсичності спілкування»; «нетикет – це основа для здорового та конструктивного спілкування в інтернеті» тощо.

Важливим результатом є те, що студентська молодь вважає нетикет не лише засобом забезпечення власного комфорту, а й як проявом шанобливого ставлення до інших учасників комунікації. Показово, що 30% респондентів інтерпретували нетикет передусім через ключове поняття «повага». Вони визначили: «Нетикет – правила взаємоповаги та спілкування в мережі «Інтернет»; «Нетикет – правила спілкування в інтернеті, необхідні для того, щоб люди з повагою ставилися одне до одного»; «Нетикет – правила ввічливості в інтернеті»; «Нетикет – правила спілкування в інтернеті, створені для поваги, комунікації та іміджу» тощо.

Позитивним є те, що молодь розглядає етикет не лише як чинник ефективної соціальної взаємодії, а й як складову особистісного самоусвідомлення та утвердження людської гідності, що, у свою чергу, сприяє гуманізації суспільства (пор. відповіді респондентів): «Нетикет, на мою думку, створено для кращого розуміння співрозмовника»; «Нетикет потрібен, щоб запобігти агресії та полегшити взаєморозуміння»; «Нетикет потрібен для власної безпеки та оточення».

Очевидно, що для сучасної молоді нетикет – це добре усвідомлена, психологічно комфортна тактика спілкування в онлайн-просторі, яка передбачає дотримання норм культурної комунікації, формування сприятливого емоційної атмосфери, чітке окреслення меж між співрозмовниками та створення умов для гармонійної й комфортної взаємодії всіх учасників комунікації.

З-поміж оброблених результатів анкетування показовим є те, що 26% опитаних студентів продемонстрували недостатнє розуміння поняття «нетикет» або ж інтерпретували його помилково. Така ситуація засвідчує наявність певних прогалин у формуванні комунікативної культури молоді в умовах цифрового середовища. Відтак завданням закладів вищої освіти є не лише ознайомлення студентів із базовими теоретичними положеннями нетикету, а й формування практичних навичок застосування його норм у реальних умовах цифрового спілкування.

На запитання «Чи вважаєте ви, що правила спілкування в інтернеті відрізняються від офлайн-етикету?» Результати

анкетування засвідчили, що більшість опитаних відповіла на це запитання «так» – 72%, відповідь «ні» вибрали 22%, «частково» розрізняють – лише 6% (рисунком 2). Така відмінність, на думку респондентів, зумовлена специфікою комунікації в онлайн-просторі, яка характеризується відсутністю безпосереднього невербального контакту, обмеженістю інтонаційних засобів, а також посиленою роллю графічних та іконічних ресурсів (емодзі, стікерів, скорочень тощо). Саме ці чинники формують потребу в адаптованих нормах мовленнєвої поведінки, що й відображає феномен нетикету (пор. відповіді респондентів): «так, адже в інтернеті ми не бачимо співрозмовника...»; «так, відрізняються через відсутність невербальних засобів мовлення...»; «відрізняються тим, що інтернет-спілкуванню притаманна відсутність природних емоційних маркерів усного мовлення...»

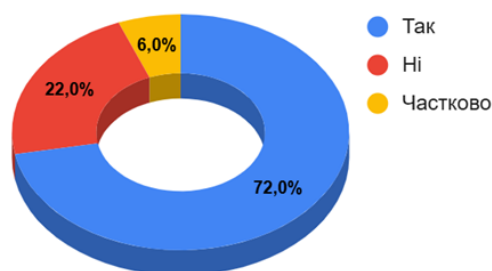

Рис. 2. Розподіл учасників опитування щодо наявної різниці правил спілкування в офлайн- та онлайн-просторах

Специфіка нетикету полягає в поєднанні традиційних засад етикету (поваги, ввічливості, дотримання норм культурного спілкування) з новими правилами, визначеними віртуальним середовищем: швидкістю реакції, доречністю використання візуально-графічних засобів, уникненням агресії й знування. Імпонує те, що студентська молодь не лише усвідомлює важливість і цінність мережевого етикету, а й поглиблює його розуміння, трактуючи його як комплексну стратегію комунікації, яка забезпечує психологічний комфорт співрозмовників та сприяє гуманізації цифрового простору. Негативним чинником є те, що частина студентської молоді (22%) не усвідомлює відмінностей між правилами нетикету та офлайн-спілкування, яка ускладнює формування повноцінних комунікативних навичок, адекватних до специфіки онлайн- і офлайн-взаємодії.

Більшість респондентів (55%) в опитуванні про стиль свого спілкування в соцмережах визначають його як дружній, жартівливий, емоційно забарвлений і динамічний, реалізований через активне використання скорочень, емодзі, сленгових одиниць та поєднання мовних кодів залежно від ситуації комунікації та кола співрозмовників (рисунком 3). Водночас 16% студентів надають перевагу нейтральному стилю, 13% – ситуативно змінюють мовленнєву манеру відповідно до особи співрозмовника, ще 16% обирають жартівливо-саркастичний стиль, а 2% – агресивний. Результати свідчать про переважання в студентському середовищі тенденції до невимушеного, емоційно вираженого та гнучкого стилю спілкування, що відображає специфіку молодіжної комунікації в онлайн-просторі, тоді як агресивна та надмірно формалізована манера залишаються маргінальними.

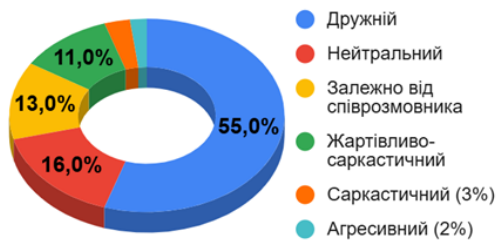

Рис. 3. Розподіл учасників опитування щодо визначення характеристики власного стилю спілкування в соцмережах

У сучасному мовленні українського студентства простежуємо помітну зміну мовних засобів у реалізації основних принципів етикету – висловлення привітання, прощання, компліментів тощо. На відміну від традиційних формул на зразок: *Добрий день!*, *Моє шанування!*, *Доброго здоров'я!*, закріплених у культурі українського усного й письмового етикету, молодь дедалі частіше використовує нові етикетні конструкції. Пор. відповіді: *Привіт!*, *Прів!*, *Привітик!*, *Здоров!*, *Здарова!*, *Хай!*, *Хайль!*, *Хеллоу!* (*Хеллоу!*, *Hello!*), *Охайо!* англ. *Hi!*, *Ку!*, *Куку!*, *Як справи?*, *Чуєш?*, *Як воно?*, *Чо там?*, *Шо там?*, *Шо ти?*, *Здоровенькі були!*, *Йоу!* Сучасним молодіжним онлайн-вітанням притаманні такі риси: лаконічність, емоційність, мовна креативність, міжмовна інтерференція, тяжіння до сленгу та ігрових форм. Вони виконують ті ж етикетні функції, що й традиційні формули, проте реалізують їх у специфічній, цифровій формі, яка відповідає динаміці онлайн-дискурсу.

Наявність такої широкої палітри онлайн-привітань свідчить про те, що сучасна молодь не сприймає офіційних формул і традиційних етикетних норм у комунікації як обов'язкові. Вона прагне відійти від них на користь більш невимушених, емоційно забарвлених та індивідуалізованих висловлень, що відповідають специфіці цифрового середовища. Це виявляється у використанні редукованих і пестливих форм, просторічних виразів, запозичень з інших мов, ігрових і сленгових конструкцій. Такий підхід до комунікативної ситуації привітання дозволяє молодим користувачам відразу встановлювати контакт, ініціювати діалог і підтримувати дружню атмосферу спілкування, зберігаючи при цьому етикетні функції мовленевого обігу. У ширшому контексті це відображає тенденцію до персоналізації та демократизації комунікації в цифровому просторі, де формальні рамки поступаються динамічності, креативності та емоційній насиченості взаємодії.

У процесі опитування з'ясовано, що значна частина молоді (25%) у віртуальному спілкуванні уникає традиційних формул привітання, натомість ініціює комунікацію безпосереднім переходом до діалогу. Характерною тенденцією є також використання візуальних засобів як початкових маркерів контакту, зокрема жартівливих зображень, мемів чи анімованих зображень (GIF-файлів), які виконують функцію встановлення психологічного контакту та створення невимушеної атмосфери початку спілкування. Така практика засвідчує зміщення акцентів від вербальних етикетних формул до креолізованих засобів комунікації, що відповідає динаміці цифрової культури та перерієнтації молодіжного дискурсу на емоційно-розважальну складову.

На рисунку 4 представлено відповіді учасників опитування на запитання щодо зміни форм привітання залежно від платформи (Інстаграм, Телеграм, Тіток, Дискорд тощо). Рес-

понденти відповіли негативно (77%), відповідь «так» вибрали 21% учасників, і лише 2% учасників не змогли відповісти на це запитання. Такі результати опитування свідчать про те, що більшість респондентів не змінюють форму привітання залежно від платформи, що вказує на усталеність і стабільність їхніх мовленнєвих практик в онлайн-середовищі. Це можна пояснити тим, що молодь формує власний стиль спілкування, який є універсальним і легко переноситься між різними цифровими платформами.

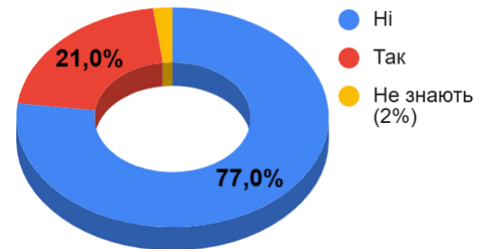

Рис. 4. Розподіл учасників опитування щодо зміни форми привітання залежно від платформи (Інстаграм, Телеграм, Тіток, Дискорд тощо)

Водночас 21% учасників відзначили про зміну привітання залежно від платформи, що свідчить про гнучкість і адаптивність частини молоді до специфіки різних соціальних мереж і комунікативних контекстів, наприклад, більш неформальні або жартівливі форми привітання на тіток і дискорд, порівняно з нейтральними етикетними одиницями в інстаграмі чи телеграмі.

Лише 2% учасників не змогли відповісти, що може свідчити про певну нерішучість або недостатню увагу до мовних нюансів, проте цей показник є незначним. Загалом результати опитування демонструють, що сучасна молодь схильна підтримувати постійний стиль онлайн-вітання, проте частина користувачів виявляє адаптивність, що відповідає динамічному характеру цифрового спілкування.

Аналіз варіантів прощальних висловлювань, зафіксованих з-поміж студентської молоді в онлайн-комунікації, демонструє суттєве відхилення від традиційних формул на зразок: *«До побачення!»* чи *«До зустрічі!»*. Сучасні молодіжні форми прощання характеризуються високою варіативністю, емоційністю та неформальністю. Часто використовують лаконічні та дружні мовні одиниці (*«Бувай!»*, *«Па-на!»*, *«Поки!»*, *«Чао!»*), звернення, що передбачають продовження контакту або підтримку зв'язку (*«Зіздвонимося!»*, *«Спишемось!»*, *«На зв'язку!»*, *«Пиши, якщо щось!»*), емоційно забарвлені або жартівливі форми (*«Цьом!»*, *«Люблю!»*, *«Ну, все давай!»*), а також запозичення з інших мов або скорочені форми (*«Сайонара!»*, *«Ок!»*, *«Бб!»*, *«Сс!»*). Така різноманітність свідчить про прагнення молоді до індивідуалізації мовлення, невимушеності та адаптації етикетних актів до специфіки цифрового спілкування. Водночас ці форми залишаються функціонально еквівалентними класичним формам прощання, виконуючи соціальну функцію завершення комунікації та підтримки міжособистісного контакту.

20% респондентів зазначили, що в онлайн-спілкуванні вони взагалі не використовують вербальні форми прощання або замінюють їх графічними засобами комунікації, зокрема анімованими зображеннями чи смайликами. Таку практику

спостерігаємо переважно в спілкуванні з близькими друзями чи членами сім'ї, що свідчить про високий рівень неформальності та емоційної інтимності в цих комунікативних ситуаціях. Незважаючи на відсутність традиційного прощання, більшість молодих людей продовжує застосовувати вербальні або графічні засоби для ініціювання діалогу, зокрема привітання або легкі звертання, що виконують функцію відкриття комунікації. Такий підхід вказує на адаптивність сучасної молоді до специфіки онлайн-дискурсу, де завершення взаємодії може бути менш формалізованим і водночас зберігає соціальну та емоційну координацію спілкування. Крім того, поширення цієї практики серед близьких контактів підкреслює диференціацію етикетних стратегій залежно від рівня близькості та ступеня формальності взаємодії.

Аналізуючи ставлення молоді до використання компліментарного мовлення в міжособистісній комунікації, виявлено, 58% респондентів систематично вдаються до компліментів у щоденному спілкуванні, що свідчить про усвідомлення ними їхньої ролі у формуванні позитивного емоційного клімату взаємодії (рисунк 5). Водночас 31% опитаних зазначили, що використовують компліменти епізодично, зважаючи на доречність та контекст ситуації. Натомість 11% студентів визнають, що роблять це зрідка або зовсім уникають подібних висловлювань, аргументуючи таку позицію сумнівами щодо їхньої щирості та прагматичної доцільності. Отримані дані дозволяють констатувати, що, попри наявність певних відмінностей у частоті та мотивації застосування, більшість молоді сприймає компліментарне мовлення як вагомий інструмент соціальної взаємодії, який сприяє зміцненню позитивних міжособистісних відносин і підтриманню соціальної згуртованості.

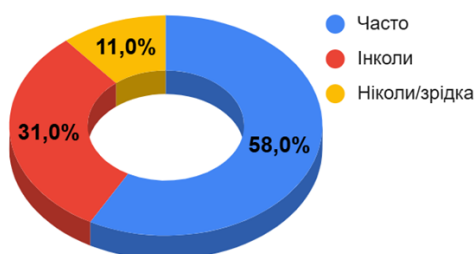

Рис. 5. Розподіл учасників опитування щодо частоти використання компліментів у онлайн-спілкуванні

Різна градація мотивів використання компліментів у студентському середовищі має специфічний характер. Найчастіше підставою для схвальних висловлювань є зовнішній вигляд, на чому акцентували 64% респондентів (рисунк 6). Значно рідше компліменти пов'язані з інтелектуальною чи діяльнісною сферою: 20% опитаних відзначають успіхи в навчанні та інші досягнення, 4% – схильні висловлювати схвалення з будь-якого приводу, 3% – цінують гумор, 2% – відзначають успіхи у віртуальній ігровій діяльності. Лише 1% студентів вважають слушним робити компліменти з нагоди визначних дат, тоді як 4% узагалі не практикують такого типу мовленнєвої поведінки. Отримані результати свідчать, що, попри усвідомлення значущості компліментарного мовлення та наявності його елементарних навичок, молодь демонструє тенденцію до обмеженого використання компліментів, фокусуючись переважно на зовнішніх характеристиках особистості. Такий дисбаланс підтвер-

джує потребу в цілеспрямованій роботі педагогів і психологів, спрямованій на розвиток різнопланового компліментарного спілкування. Залучення студентів до практики схвалення, що охоплює не лише зовнішність, а й інтелектуальні, емоційні та соціально значущі здобутки, може сприяти підвищенню ефективності міжособистісної взаємодії та гармонізації комунікативного середовища.

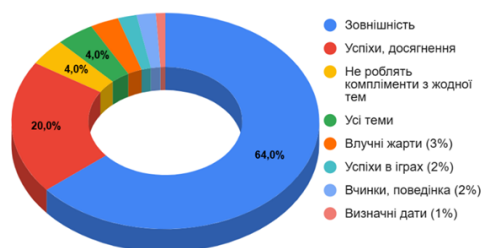

Рис. 6. Розподіл відповідей учасників щодо підстав виникнення компліментів

Мовна реалізація компліментів у середовищі сучасної молоді, засвідчена результатами опитування, демонструє відхід від традиційних формул, а натомість молодь використовує короткі, часто запозичені, суржикові або сленгові оцінні вирази. Пор. відповіді: «Молодець!», «Маяшка», «Молодчинка!», «Модель», «Богиня», «Бімба», «Гарнюня», «Королева», «Львиця», «Чудо», «Гарнюня», «Чемпіон», «Легенда», «Зірка», «Класна», «Красотка», «Красоточка», «Красава», «Красунечка», «Красунчик», «Потужний», «Респект», «Розумничка», «Нереалка», «Заздрю», «Вогонь», «Умничка», «99» (у китайській мові число 99 символізує вічну любов, міцні почуття, побажання довговічності в стосунках, у соціальних мережах означає «ти для мене назавжди», «міцно тебе ціную»), «10110», «nt» (від англійського nice try (англ. «гарна спроба»), «Hot», «Slay» (англ. «мати приголомшливий вигляд»), «Slaaay», «Slay girl», «You ATE» (англ. «ти блискуче впорався!»), «Топ», «Імба» (сленг. «потужний»), «Мега-клас!». Такі компліменти тяжіють до епатажності, лаконізму, використання іншомовних елементів сленгового походження та оригінальних, містких оцінних формул. Навіть розгорнуті, описові компліменти в молодіжному дискурсі часто конструюють із залученням сленгових одиниць, що виконують функцію стилістичного маркера належності до певної комунікативної спільноти. Пор. «Ну ти і машина», «Ну ти слоняра», «Ну моя!», «Та ти шо!», «Класно виглядаєш!», «Надихаюсь тобою!», «Боже, яка ти молодець!», «Ти розумничка!», «Сьогодні тобі паце» («сьогодні ти маєш гарний вигляд» або «тобі пасує»). Емоційні захисні реакції християнського походження втрачають актуальність у молодіжному середовищі та практично виходять з ужитку, оскільки сприймаються як архаїчні та смішні [9, с. 15].

Діалектизми змагаються із запозиченими сленгізмами завдяки оригінальності свого звучання, що робить їх привабливими для молодіжної аудиторії, колоритна мова стає більш популярною та цікавою молоді. Пор. «Ну ти й файна girl!» тощо. М. П. Баган вважає, що основною причиною появи англізмів в українському сленгу є не престижність англійської мови, а популярність західного стилю життя, який молодь бачить у кіно та телепередачах [10, с. 39].

Нечастотними виявлено в мовленні студентів компліменти із традиційним лексичним наповненням, наприклад: «*Ти просто неймовірна!*», «*Ти така гарна!*», «*Я пишаюсь тобою!*», «*Тобі так пасує!*», «*Ти дуже гарна!*», «*У тебе такий чудовий настрій!*», «*Це фото неймовірне!*», «*Файна краля!*» тощо.

Аналіз комплементарного мовлення дозволяє стверджувати, що сучасна українська молодь активно використовує компліменти у спілкуванні. Особливо цінним є те, що більшість респондентів віддає перевагу щирим і природним формам схвальних висловлень, уникаючи надмірного пафосу та перебільшеного захоплення. Крім того, молодь обирає способи висловлення компліментів, враховуючи соціальний статус та індивідуальні вподобання адресата.

Доречно стверджувати, що зараз формується нове сприйняття мовленнєвого етикету, у якому інформальність і виразність цінується вище, ніж формальність [6, с. 14].

Соціальні мережі створюють умови для швидкого й емоційного вираження думок та почуттів, однак це часто супроводжується відходом від традиційних мовних норм. Молодіжна мова вирізняється більшою гнучкістю та експресивністю, що водночас може стати причиною комунікативних бар'єрів між поколіннями. Класичний мовленнєвий етикет ґрунтований на стриманості й повазі до співрозмовника, проте для молоді важливішими є автентичність, емоційна відкритість та особистісний стиль. При цьому колоритні й неформальні вислови доречні в дружньому спілкуванні, але в офіційній чи професійній сфері доцільніше користуватися загальноприйнятими мовними нормами [6, с. 14].

На рисунку 7 представлено відповіді учасників опитування на запитання щодо використання скорочень, емодзі, уподобайок та інших стандартних зображень для вираження етикетних реакцій в інтернет-спілкуванні, де 93% респондентів відповіли «так», відповідь «ні» обрали 2% учасників і 5% не використовують емодзі в листуванні з представниками старшого покоління. Застосування аббревіатур, емотивів, стандартних картинок і нетипових графічних форм справді забезпечує динамічність та зручність спілкування. Водночас воно поступово знижує потребу у свідомому доборі мовних засобів для вираження індивідуальних етикетних реакцій – привітання, подяки чи компліменту. Саме тому небезпідставними є зауваження мовознавців, які наголошують, що звичка користуватися готовими емодзі у студентів призводить до зменшення практики вербального вираження емоцій, а відтак – до збіднення мовленнєвих реакцій [9, с. 22].

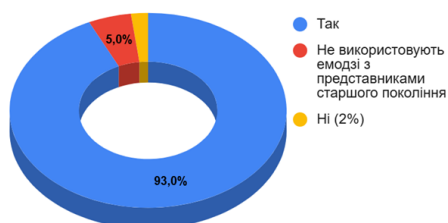

Рис. 7. Розподіл учасників опитування щодо використання скорочень, емодзі, уподобайок та інших стандартних зображень для вираження етикетних реакцій

Сучасний нетикет сприймається як явище, яке потребує оновлення: 59% респондентів висловилися за необхідність

змін, 29% вважають їх недоцільними, а 12% не визначилися з позицією (рисунк 8). Прихильники реформування зазначають, що потреба в змінах зумовлена появою нових комунікаційних платформ і низьким рівнем відповідальності користувачів у мережі. Така тенденція відображає розуміння молоддю динамічного характеру віртуальної взаємодії та необхідності адаптації норм етикету до актуальних технологічних і соціокультурних умов.

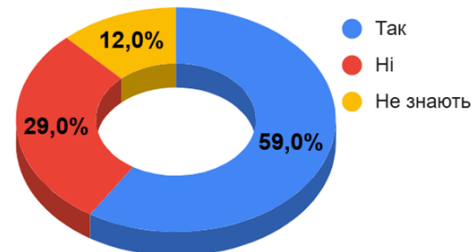

Рис. 8. Розподіл учасників опитування щодо потреби змін у сучасному нетикеті української молоді

Студентські відповіді на запитання про нові тенденції в онлайн-спілкуванні виявили багатогранність спостережень і підходів. Значна частина молоді відзначає активне використання візуальних засобів – емодзі, GIF-анімацій, наліпок і мемів, що часто замінюють розгорнуті вербальні висловлювання (рисунк 9). Поширеним є вживання скорочень, англіцизмів, а також росіянізмів і суржикових елементів, які, з одного боку, роблять комунікацію динамічною, а з іншого – призводять до порушення мовних норм. Дедалі більшого поширення набувають аудіо- та відеоповідомлення, які дозволяють передати емоційність і швидкість реакцій. Водночас спостерігаємо тенденцію до спрощення й поверховості спілкування: відповіді часто обмежені короткими реакціями у вигляді лайків чи емодзі.

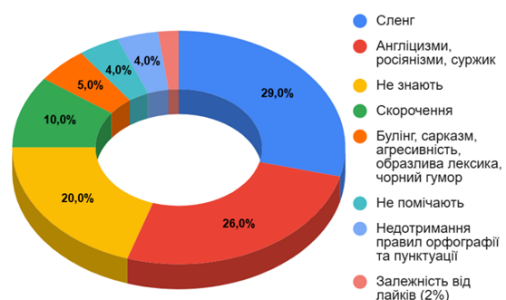

Рис. 9. Розподіл відповідей учасників опитування щодо наявних тенденцій в інтернет-спілкуванні

Чимало студентів звертають увагу й на негативні явища, притаманні цифровому середовищу: зростання кількості нецензурної лексики, словесного цькування, саркастичних висловів, використання образливої лексики та чорного гумору. Помітним є також ігнорування орфографічних і пунктуаційних правил, що нерідко свідчить не лише про знецінення мовних норм, а й про формування нових моделей письмового спілкування. Окремо підкреслено залежність молоді від реакцій аудиторії, що стає важливим чинником самооцінки та моти-

вації до комунікації. Сучасне онлайн-спілкування демонструє суперечливу динаміку: з одного боку, воно сприяє виразності, креативності й індивідуалізації мовлення, а з іншого – породжує низку викликів, пов'язаних із мовною культурою, етикою спілкування та психологічною безпекою.

Результати опитування студентів щодо можливих шляхів підвищення мовної культури в інтернет-спілкуванні демонструють неоднорідність позицій, проте водночас окреслюють важливі чинники, які молодь вважає впливовими. Найбільша частка респондентів (43%) наголосила на важливості проведення курсів або тренінгів із нетикету у вищих навчальних закладах (рисунк 10). Цей результат свідчить про усвідомлення студентами необхідності системної просвітницької роботи та формування практичних навичок культури комунікації в цифровому середовищі. Значна частина опитаних (30%) відзначила ключову роль поваги й ввічливості як універсальних морально-етичних засад, здатних зменшити рівень агресії та конфліктів у віртуальному просторі.

Рис. 10. Розподіл відповідей учасників опитування щодо шляхів підвищення мовної культури в інтернет-спілкуванні

Менш численною, але показовою є група студентів (7%), які пов'язують підвищення мовної культури насамперед із використанням української мови в інтернеті. Це свідчить про посилення уваги до мовної ідентичності та її значення у формуванні культурних стандартів спілкування. Натомість лише 5% респондентів убачають ефективність у жорстких регулятивних заходах – заборонах, цензурі чи суворих вимогах до правил онлайн-спілкування. Така позиція демонструє готовність частини студентів до зовнішньої регуляції мовної поведінки в умовах зростання агресії та мовленнєвих порушень у віртуальному просторі. Водночас 15% опитаних зізналися, що не знають, які саме чинники могли б сприяти покращенню мовної культури, що може свідчити про відсутність сформованої позиції або байдужість до цієї проблеми.

Отримані результати анкетування підтверджують, що студенти переважно підтримують ідею м'яких, освітніх та етичних засобів формування культури інтернет-спілкування, надаючи перевагу просвітницьким ініціативам та внутрішній етичній регуляції над адміністративними обмеженнями.

Висновки та перспективи дослідження. Отже, проведене дослідження дозволило виявити основні особливості ставлення сучасного студентства до нетикету та його ролі у формуванні комунікативної культури в онлайн-просторі. Результати анкетування свідчать, що значна частина студентської молоді Київського столичного університету імені Бориса Грінченка усвідомлює важливість дотримання правил мовної етики та культури спілкування в цифровому середовищі, проте при цьому простежуємо суперечливі тенденції. З одного боку,

студенти активно послуговуються новими формами мовленнєвої експресії, зокрема сленгом, англіцизмами, суржилом чи сарказмом, що часто зумовлює зниження рівня комунікативної культури. З іншого боку, більшість респондентів наголошує на потребі щирості, поваги, уникнення надмірного пафосу, а також на необхідності вироблення єдиних орієнтирів для взаємодії в цифровому середовищі.

Особливу увагу варто звернути на те, що більшість опитаних вважають за потрібне оновлення сучасного нетикету у зв'язку з появою нових платформ та браком відповідальності користувачів. Найчастіше студенти відзначають як засоби підвищення культури онлайн-спілкування освітньо-просвітницькі механізми: проведення курсів і тренінгів з нетикету (43%) та дотримання загальнолюдських цінностей поваги й ввічливості (30%). Водночас окремі студенти (5%) наголошують на доцільності посилення регуляторних заходів – запровадження цензури, заборон чи суворих правил комунікації. Це свідчить про наявність запиту не лише на добровільне, а й на нормативно закріплене регулювання онлайн-спілкування.

Можна стверджувати, що нетикет є важливим чинником комунікативної культури сучасного студентства, проте потребує гнучкого перегляду та адаптації до нових викликів цифрової доби.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в глибшому вивченні динаміки мовної поведінки молоді в соціальних мережах, аналізі впливу англomовного середовища на формування українського інтернет-дискурсу, а також у розробці методичних рекомендацій щодо інтеграції курсів із цифрової комунікативної культури в навчальний процес закладів вищої освіти. Важливим напрямом також є дослідження взаємозв'язку між мовною етикою та цифровою безпекою, оскільки культура спілкування безпосередньо впливає на рівень довіри, психологічний комфорт і ефективність комунікації у віртуальному середовищі.

Література:

1. Бирик С.П. Нетикет, або мережевий етикет. *Культура слова*. 2015. №82. С. 125-128.
2. *Netiquette. Techopedia*. URL: <http://www.albion.com/bookNetiquette> (дата звернення: 15.10.2025).
3. Тищенко А.А. Нетикет – тренд сучасного бібліотекаря-нетизина. *Соціальні медіа для бібліотек: середовище, ресурс, сервіс*. Харків: ХНМУ, 2017. С. 85-90.
4. Цар І.М. Українське повсякденне мовлення в міському молодіжному середовищі. Київ: Наукова думка, 2021. 223 с.
5. Мартос С.А. Молодіжний сленг: міф чи реальність? *Культура слова*, 62. С. 39-44.
6. Баган М.П., Скляренко О.В. Мовленнєвий етикет сучасної української молоді: динаміка комунікативних орієнтирів. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. Том 27. №1. 2024. С. 9-18.
7. Поцулко О.А. Українськомовний комп'ютерний сленг як комунікативна девіація сучасної молоді. *Теорія і практика сучасної психології*. 2017. №1. С. 69-73.
8. Шевчук-Клюжева О.В. Діти-білінгви: світовий досвід і українські реалії. *Українська мова*. 2019. №2. С. 125-131.
9. Баган М., Навальна М., Істоміна, А. Індивідуальні вербальні коди спонтанної емоційної психорегуляції сучасної української молоді. *Psycholinguistics*, 2022. Вип.3(2). С. 6-32.
10. Баган М.П. Англізація сучасного українськомовного комунікативного простору: причини, основні вияви та наслідки. *Українська мова*, 2020. №1. С. 38-53.

Vintoniv M., Vintoniv T., Bulava N. Netiquette in Modern Students' Communicative Culture

Summary. The study provides the phenomenon of netiquette as a component of modern students' communicative culture and reveals the peculiarities of its perception by young people in virtual environment interaction. The results of the survey indicate the level of students' awareness of the concept of «netiquette» and their attitudes toward the importance of adhering to the requirements and linguistic etiquette rules in everyday online communication. The author presented various scholarly approaches to interpret the term «netiquette». The research is based on a sociolinguistic survey of the student audience and a communicative-pragmatic analysis of the collected materials.

It was found that most students are aware of the significance of netiquette rules but perceive them not as a fixed set of norms but as a flexible communicative strategy that is aimed at maintaining mutual respect, tolerance, and constructiveness in the virtual space. At the same time, new tendencies in students' speech were recorded: the spread of slang and borrowed vocabulary, the usage of surzhyk and Russianisms, and the increasing of sarcasm and obscene language, which often leads to verbal bullying. The ignoring of spelling and punctuation rules and the growing dependence on «likes» as the main form of evaluative utterances are considered as negative factors.

In the summary, despite being aware of the importance of communicative culture, modern students often depart from

the traditional understanding of speech etiquette and prefer informal, emotionally charged means of communication. The survey results have also shown a desire for change and improvement of netiquette rules among some students. They see a need to adapt to new digital platforms, to increase users' personal responsibility, and to introduce courses and training on digital communicative culture in higher education institutions. This study has identified the possible ways to form a high level of language culture in an online environment, including educational practices, the promotion of the Ukrainian language, and an emphasis on respect and goodwill in communication.

Netiquette in the modern student environment appears as a dynamic phenomenon that reflects both positive and controversial tendencies in youth speech, and its improvement has prospects essentially within the educational process.

Key words: netiquette, communicative culture, students, online communication, youth slang, digital communication, language culture.

Дата першого надходження рукопису
до видання: 27.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису
після рецензування: 26.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025